

Կ Ա Յ Ա Ս Ա Ն

Լ Բ Ը Գ Ի Բ

ԲԵՂԵՔԵԿԵՆ, ԵՐԳԵՅԻՆ, ԲԵՆԵՍԻՐԵԿԵՆ ԵՒ ԼՈՒԵՏԻՐԵԿԵՆ

Տարեկան գին կանխիկ շաբաթ 100
Վեցանեայ " " " 82 1/2
Պոլսէն դուրս դուրս 1 րու
գիրքուն փոսթային ծախքը
առնողն վայ է :
Այս Լրագիրը ամէն շաբաթ
օրերը կը հրատարակուի :

Իր շահին համար լուր մը հրատարակելու դուրս սխալ վճարե սողին 40 փարսյ :
Նորաստի գրոց ծանուցումը ձրի է :
Պոլսէն եկած նամակներուն փոսթային ծախքը խրկողը պիտի վճարէ :

ԲԵՂԵՔԵԿԵՆ

Ն Ե Ր Ի Բ Ի Ն Լ ՈՒ Բ Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ

Երկրորդ փոխարքայ բարձրագոյն Սէն-Մարտին Բելի փաշան երկու-շաբթի իրիկուն Լափրի ճէտիտ շաբաթավ ժեկնեցաւ ասիկ : Երբունի պալատի սենեկապետ Համիտ պէյը կառավարութեան կողմանէ ՚ի պատիւ փաշային ուղղելից պիտի ըլլայ ա նոր մինչեւ Յէզիպատ : Ինչպէս նախընթաց թիւ Երեւանի ալ իմացուցինք յիշեալ փաշան իւր ճնշու գահին Քալաթա քաղաքը պիտի հանդիպի և իւր մանկութիւնը որ տանը մէջ անցուցեր է նէ այն տունը պիտի նստի : Բայց անցած ժամանակներուն անուշ յիշատակները վայելելու համար մու նաւազի իւր առաջը լինալով յիշելով առաւել հեղութիւն մը ստանալու համար առաջիկայ հրաւ ման իրիկեր է հոն որ ամենեւին այն տունը չի նա ըրաքն և ոչ մէկ փորրիկ փոխառութիւն մը ըլլայ վը բան : այս մասին նմանեցաւ Սիկիլիայի Վիպոլիզիս թագաւորին որ աղիւսագործի (թուղաձիկի) դու Լակ ըրարուն սեղանի նստած ժամանակը արձաթ և սակի սնակներուն մէջ սեղը սեղանին վրայ հարէ հասարակ սնակներ ալ դնել կուտար որ անով իւր սաւաթի վիճակը յիշէ ու չի հպարտանայ :

— Թէպէտ տակաւին չգաղափարէք թէ որ Հիւս սէյին պէյին գլուխը ժողովուած պատամբները, բայց որովհետեւ մօտ օրերս բաւական օգնութիւն հաս յուցւց (Օսմանեան կառավարութիւնը Լոմբար փաշային, ուստի կը յուսանք որ շատ չեթմար այս ա պրտամբները իրենց արժանաւոր պատիւը կը կրեն :

— Պէտքով մեծ գերեզմանատանը մօտ շինուած զինուորական հիւանդանոցը հիմա զինուորական գործի գաւառակն, հոն մօտերը ուրիշ մէկ հիւանդ դանոց մը շինուելու պատրաստութիւն կայ :

— Սինարայի Գայրի պէյը մարտապետութեան պաշտօնէն հրաժարելու աղերսագիրը սուէր է վե հափաւ Երբային, բայց կընդունին թէ չէ, յայտ նի չէ :

— Իմաց երկուքին հասած գաղղական շաբեհաւ Լով Փարիզ գտնուող Օսմանեան գետապանին առա ջին թարգման յարգատրտուի Եւեոսիտ աղայ Ը ա հունեանը գարծաւ իջրի :

— Քանի մը ամիս առաջ Թոփիսանցի ձեռքունու ցը թնդանօղներուն փորձը եղած ասենը մէկ երկու նաւ փնասեցան երբեմն, ուստի կ'իմացանենք որ փաղը կէս օրէն մինչեւ ժամը տասը թնդանօղ պիտի փորձուի յիշեալ ձեռքանոցը որ անոր առջեւէն նաւ Լով անցնողները դուռ չունան :

— Իպրահիմ փաշան Ղիպրաղգաւէն Սայթա հա սեր է Յուլիսի 21 ին և 23 ին պիտի մեկնի գէպ ՚ի Ելէքսանդրիա :

— Ռուսները փոսթան Պիլիպէէն պօլիս գաւ ըն Սարաչի բանայիրը երեք օրուան սկսած է ե ղեր, անկէ ետք մէկ երկու ժամը շտի հեռացեր չէ հեռացին խուճի ու աւաղակ ձորի մը մէջ վրան կը յարձակին բարձր ձեռքի եղած բաները կը կողպ տեն կ'երթան : Այ միւսպայեան և ոչ Ռուսները ըն կերութիւնը, այս անգամին ստակ չունին եղեր փու թային հեա, միայն Կոյն և Հրեայ վաճառականներ 400 հազար զուռուչի չափ ստակ ունին եղեր :

ԵՐԳԵՅԻՆ ԼՈՒԲԵՐ

ԳՆԱՂԻՍ : Գաղղիայի քանի մը տեղեր՝ անցած տարուան ցորենի պահուածքներէն առաջ եկած սը զու թիւնը տակաւին տեւելով և աղքատաց նեղու թիւն տարով՝ այն տեղերուն քաղաքական կառա վարութիւնը հոգ կ'ընէ արտաքայ կարգի կերպեր բըռնելով այն հոգեձերը այն նեղութեանն ազատե լաւ : Այց քաղաքին կառավարութեան աստանը՝ տարեկան պիտոյքէն ելել յանկարծական գիպուած ներու համար ժողոված ստակին սննտուկէն 60,000 ֆուսնը առնել վըճուեց : գրեթէ ատենակալները ամէնեւ ալ միակամ ասոր հաւանութիւն տուին : Եւ այս ստակը հացերուն գնոյն վրայ բաժնելով՝ ամէն մէկ լիպրա հացին գինը 5 սանդիմ (8 1/4 փարսյ) ին

ընցնեմք նէ՝ 12,000,000 լիպրա հաց կ'ընէ : Եւ ո ըովհետեւ Այց քաղաքը 10,000 աղքատ կը գանը վնձ՝ որ այս գնով, այսինքն՝ հացին լիպրան ուրիշ ներուն առածէն 5 սանդիմ վար առնելու իրաւունք կուենան, ուստի այն աղքատները այս գնով իւ ընց 80 օրուան համար հաց կը գանեն : Քաղաքա կան աստանը այն հաշիւն ալ ըրեր է այս օրէնքը գրած ասենը, որ մինչեւ 80 օր նոր ցորենն ալ վա ճառանոցները ելել և ծախուել սկսած կ'ըլլայ : ուս տի 60,000 ֆուսնով (255,000 զուռուչով) 10,000 աղքատ նեղութեան պատճառ կ'ըլլայ :

Վէրտիւն քաղաքն ալ հացի գինը աղքատաց համար թեթեւցներու ուրիշ ճամբաց բըռնելին : Աղքատ բանուորներուն համար աժան հաց հանելու մտքով՝ փոխ ստակ գտնել վըճուեցին : և այս ստակիս ալ չափը առ պժմ 6,000 ֆուսնը (25,500 զուռուչ) կարեցին և արժան հաց առնելու արժանաւորնե ըուն վիպրահան թուղթ տարու համար մէկ աստան մը սահմանեցին, որուն ատենակալները քաղաքա կան կառավարութեան ատենին անգամներէն են : և տեղ ալ յատկացուցին : Վի որ ուղէ նէ՝ կարող պիտի ըլլայ երթալու և տանցով վիպրահան առնե լու : օրը մարդ գլուխ մէկ ու կէս լիպրա հացի հա մար վիպրահան տալ վըճուեցին : և այս վիպրահանս՝ վէրտիւնի հացագործները ամէնքն ալ պիտի ընգու նին, և ասով գայողը՝ հացին մէկ քիլօրամին (320 տիրէմին) 30 սանդիմ (51 փարսյ) պիտի վճարէ : ա ռանց ասոր գայողը 34 սանդիմ (53 փարսյի մօտ) պիտի վճարէ :

Լսուող ասանի ընելը մեծ խոհեմութիւն էր, և ըլլալու չարիքներուն առաջը առնել էր : Ար տեղ որ հացը գնէ աղքատներուն և բանուորներուն համար աժանցներու ճամբաց մը չի հոգային նէ՝ վը տանդի մէջ ինկան : ոմանց մէջ խուճու թիւններ ալ երան : Եւսանի խուճու թիւն մը պատահեցաւ Պարը աիւք քաղաքը : հացին ողորութիւնն ալ գժբաղգու թեամբ անանի ստեն մը եղաւ որ՝ գործարանները այն ատենը հասարակօրէն կը գոցվին : Ռուսի քա ղաքապետը ամէն գործարաններուն տերերը յառ կապէս քով կանչեց : աղաչեց որ՝ անանի վտանգաւ որ ատեն իրենց բանուորները առանց գործոց չի թողուին : Լսուող քաղաքապետին աղաչանոցը վրայ կողմէն կայ մէկ քովըսցին, որ իրենց բանու օրներուն աւուրչեքը ելվելով խոստացան մին չեւ որ հացին գինը ինչոնց : Վիկեց առաջ այս քա ղաքին բանուոր հասարակութիւն մէկ պղտիկ խու ղու թիւն մը հանելով սորանուցեր էին որ ջաղաքը երթան կոխեն, գասձ ցորենին և աղիւքին յա վչտակին : Քաղաքին պահապան զօրացը հարկ եղաւ ղու շու թեան համար այն տեղերէն պահապ չըլլալ : և ասանկով քաղաքը հանգարտեցաւ :

— Սուլթ Մարեչալը՝ որ շատ ասրիէ ՚ի վեր Գաղ ղից տերութեան պատերազմական ատենին նախա գահն էր, իր պաշտօնէն հրաժարուելուն աղերսա գիրը (խօթիֆան) առաւ : Վրիկայ առաջ ալ տուած էր, բայց թագաւորը չէր ընդունել : այս անգամին ընդունել : Եւ այս ընդունելու երեսփոխաններուն ընտրութիւնը ըլլալէն ետքը պիտի հրատարակուի :

— Յուլիս ամսոյն կէսին ետքը՝ Պաւստայի ամէն երեւելի քաղաք մասնաւոր ժողովքներ եղան երես փոխաններ (տէբիւգէնէր) ընտրելու համար : ո ըովհետեւ առաջիկայ ընտրուած երեսփոխանները փոխելուն ժամանակը եկած էր : և կառավարու թեան կողմէն ալ թագաւորին հրովարտակովը հը բաման եղած էր որ ամէն քաղաք իրեն խրոկելու ե ըրեպիտանը ընտրէ մինչեւ օչոստատ : որ նոր երես փոխաններուն ժողովքը չկողովի :

Եւ որովհետեւ Փարիզու համարարանի իմաստ նոց ընկերութիւնը ամէն գալրատուներու վրայ իշ ինել և ամէն տեղի վարձարեանները քննել կ'ուղե ին, և իրենց կողմէն վիպրահան չունեցող մարդոց վարձարեութիւն ընել չէին տա, և այս իմաս տուններուն փիլիսոփայական գրութիւնը հասարա կութեան սիրտը կապած կը ձգէր, որպէս թէ ան հաւատութիւն պարունակած ըլլայ մէջը, ուստի հասարակութեան մեծ մասը համարարանի իմաս տուններուն ոչ փիլիսոփայական գրութեանը վտաա հութիւն ունէին և ոչ անոնց վիպրահանովը վարձա պետութիւն ընող մարդոց՝ իրենց տղայքը հաւա

տալ կ'ուղէին : Ասոր վրայ մեծ կակ վէճ եղաւ, որ ուսմունքը համարարանի անգամներէն կախում չու նենայ, ազատ ըլլայ : և այս վէճն Երկար ատեն ըլ չեց : Թէ համարարանի իմաստուններուն կողմէն և թէ ուսման աղատութիւնը պաշտպանողներուն կողմէն շատ գրուածքներ երան, սպվեցան, և բա ըր լըր Եւրոպա հրատարակուելով, մանաւանդ Պաղ ղիայի մէջ, հասարակութիւնը երկու կողմ եղաւ : ոմանք ուսման աղատութիւն (լիպրոգէ տ'անսէնեքման) կ'ուղէին, և ոմանք համարարանցիներուն պաշտ պան կենալով կ'ըսէին որ, պէտք է որ ամէն ուս մունք և ուսուցիչ՝ համարարանի իմաստուններէն կախում ունենայ : Լսանկով այն ատենները՝ ուս ման աղատութիւն ուղղիներուն խօսքը չի քաղեց : որ դանդաւտ ընել սկսան, թէ այս աղատութիւնս ուրիշ աղատութիւններուն հետ մէկ տեղ՝ 1830 ին շինուած նոր օրէնագրութեան մէջ խոստացուած է : և համարարանցիները խաբեական կերպով այս խոստումներն կատարուը ոչնչացնելու ճամ բով ետ կը ձգէն :

Հիմա երեսփոխան ընտրելու պատճառաւ՝ ուս ման աղատութիւն ուղղիները (որ հասարակութե մէջ և Փարիզէ դուրս Պաւստայի ուրիշ քաղաքնե ըր և գեղերը խիստ շատ են), իրենց ընտրելու ե ըրեպիտաններուն միտքը առաջ հասկնալ կ'ուղէն : և թէ որ ուսման աղատութեան կողմն է նէ՝ անի կայ երեսփոխան ըլլալու արժան կը դատեն : համալ սարանցիներուն կողմը եղողները դուրս կը մնան : և կ'երեւի որ՝ համարարանցիներուն շտան ալ երես փոխան ընտրուելու համար իրենց բուն միտքը կը ծածկեն, ուսման աղատութեան կուսակից կը ցը յնեն զիրենք :

Լսուող քաղաքին բնակիչ հեռուակալները իրենց քաղաքին երեսփոխանութեան արժանաւոր մարդ գըռնալու համար հինգ հոգի սնուանեցին, որ բա ըրին կողմէն փոխանորդութիւն ընեն այս բանին վրայօք : Լսուող մէկ տեղ գալով ուրիշ ընտրողներուն հեա՝ յուլիս 25 ին, ամէնքը միաբան յարմար տեսան որ ընտրուելուներուն կարգը մըտնէ Պ. Լոմէն Պօ ըէ, որ իրենց քաղաքակիցն է, իմաստուն և կրօնա սեր մարդ : Հայերէն լիպրու ալ աղէկ հմուտ : որ երկոր ատեն Հայաստան պրտումաւ և Հայաստա նի և Հայոց հին և նոր պատմութեան և աշխար հագրութեան վրայ բանի մը հասար գիրքեր և մաս նաւոր ճառեր գրած է : և հիմա կուստանդուպօ լիս կը կենայ : Լսուողները ասոր երեսփոխան ընտ րվելուն համար մէկ շրջաբերական թուղթ մը հա նեցին : որուն մէջ այս իմաստուն երեսելի անձինս արժանաւոր գովութիւնը ընելէն ետքը ամէնքն ալ կը յորդօրեն՝ որ ընտրութեան վիճակ ձգած ասեն նին ասոր անուանը վիճակ ձգեն : որովհետեւ թէ ուսման և թէ կրօնից և կրօնական ընկերութեանց աղատութեան մեծ պաշտպան ըլլալը իրեն գրած գիրքերէն յայտնի հասկըցուած է կ'ըսեն, և այս ե ընէր տեսակ աղատութիւնս է որ նոր ընտրուելու երեսփոխանները խօք պիտի տան պաշտպանելու : Պ. Լոմէն Պօրէ՝ Փարիզ և ուրիշ տեղեր գտնուած քանի մը երեսելի փոխանական ընկերութիւններու անդամ ըլլալէն դաս՝ Պապոսոյ լեգիոնի աստիք (չգլա լիէ տըլս լեժիօն տ'օնօն) ալ անուանած է Վաղ ղից թագաւորէն, 1843 թուին :

— Լսուողները անգամն է՝ որ Պաւստայի ընտ րը իրենց Լուի Պիլիք վեհապետ թագաւորին կե նացը գէմ թճամու թիւն կ'ընեն : Բայց այս եօթ ներքոյ անգամին եղածին պատմութիւնը քիչ մը մէկալներէն աւելի հետաքրքրական է : որովհետեւ ուրիշ անգամ թագաւորին վրայ հրայան (թիւֆէնի) պարսպոյներուն միտքը թագաւորը մեռցնել է ե ղեր : հիմակուանին գիտաւորութիւնը ուրիշ բան է : Թագաւորը մեռցնելէ չէ : Ինչպէս որ պատմաւ թեան կարգէն կը հասկըցուի :

Յուլիսի 29 երոգ օրը՝ գաղղիացուց թագաւո ըութեան վերջին կարգադրութեանը տարեդարձը ըլլալով, որ եղաւ 1830 ին Յուլիսի վերջին օրերը, Փարիզու մէջ մեծ հանգէս կ'ըլլայ : և դըօսանոց ամէն տեղերը անթիւ անհամար բաղմութիւն կը լեցուին : Լսուող անգամին Յուլիս 29 (17) չորեք շաբթի կէս օրէն ետքը ժամ եօթն ու կէսին (ժամ 1), թագաւորը իր բարձր ընտանեօքը Վիլյալի

պարտեզը կ'երթայ, որ այն տեղ պատրաստուած երաժիշտներուն նուագարանները մտիկ ընէ : Գնաց . Ժամանցըն համարողը (քեօշիը) ելաւ . և հասարակութիւնը ծախ գործերով կ'ընէր արհաւիր կանչել սկսան : Այն միջոցին հրահանքի ձայն մը ելաւ . մէկ մարդ մը երկու ձեռքը մէկ մէկ ասորձանակ (փիշառով) բռնանելով երկուքը մէկէն դէպ ՚ի թագաւորը շտապեց նետեց :

Այն բաղնաթեան մէջէն ոչ փախելի հնար էր ասիկայ ընող մարդուն, և ոչ ալ բրածը ուրանալ . շուտ մը զննուորները բռնեցին այս մարդս : Այսու ժրջական գործընթացն ձայնը այս միջոցին քիչ մը կրտսեցաւ, բայց թագաւորին հրահանաւը նորէն սկսաւ : Կարգուն հարցիր ընելով հետեւեալ տեղեկութիւններս առին :

Այս անունն է եղեր Հանրի Կարօպ . տարիքը յիսուն և մէկ . արուեստը յղիկալ պողպատե (ձիւլայ չէրկիէ) բաներ կը շինէ եղեր, և բնակարանը Փարիզու Լիմօժ բնակած թաղին Յ թաւով տունը : Ասիկայ տան և ութն տարի առաջ կարգուրած ըլլալով կինը դէշ է եղեր, ուստի ինքն ալ կնոջին դասուեր է . և կինը անցած տարի մեռեր է : Արեւմտեան դասուերէն ետքը մտաւորաբար իր վրան թուրքական մը եղեր, և անկէջ ետքը այն խնկաւ թուրքական նշանը վրան մնացեր է . և այս մտերս իր առուտորին գործերը ձայնորդ երթալով, և ինքն ալ պարտական լինալով մէկ հարուստ կին մը առնել ուղեր է ալ նէ արդէր պատահեր է . և որով հետեւ յայտ այս կնոջը վրայ դրած էր որ ասոր գըրամուր իր արարքերը գոյն և բանը կարգին դնէ, երբ որ այս բանն չի յաջողիր նէ ինքը բարձրովն խնդրը կը կորսնցնէ . միտքը կը գնէ որ ինքը զինքը բռն պաննէ . բանի մի անգամ փորձ կ'ընէ . ձեռքը առաջ չէրթար : Ար մտածէ որ մէկը մեռցնէ . որպէս զի զինքն ալ մեռցնեն . բայց մարդասիրտ թեան մէջ զքնն ալ իր սէքին անձնասպանութենէն մեծ կ'երէտէի : Ինչո՞ք թող չի տար : Արեւմտեան անանկ յանցանք մը կը փնտրուէ որ անով մարդու վրաս չի դրուելով ինքն օրինակ մահապարտ ըլլայ :

Այս գիտութեան թեմաք օրինաց գիրքը ձեռք կ'առնէ, ջանկին մէջ մահապարտութեան արժանի սեպուած յանցանքները աչքէ անցնելով գրուած կը գրանէ որ, թէ որ մէկը թագաւորին դէմը զէնք գործածէ, թէ և թագաւորին կենացը վրաս մը չի հասնի ալ նէ թագաւորին կենացը թշնամութիւն ընողը մահապարտ է : Այս վրայ իր փնտրուածը գտածի պէս գիրքը կը գոյնէ . և միտքը կը գնէ որ այս անփոս յանցանքով մահապարտ ըլլայ սպաննը վի . և այն հանգիստին մէջ երկու ասորձանակ մէկէն կը պարպէ դէպ ՚ի թագաւորը շտապեց . որ անհնար էր այն կերպով մարդ նշան առնել : Ասիկայ զամ օրագիրը կ'ընէ որ մարդը բռնուելէն ետքը այս բանը եղած տեղը կարգուրտ գտակ (խուռ շին) փնտրուերը մարդ գնաց . և թէպէտ խուռը (խուռ տիւրիւն) գտան, բայց որքան փնտրուեցին նէ գնտակ չի կրցան գտնել :

Այս տեղեկութիւնս բռնուող մարդուն իր պատմութիւններէն է . և ուրիշներն ալ վրայութիւն ստուեր են, որ այս մարդը քաղաքականութեան վերաբերեալ բաները բնաւ հոգ չընէր և օրագիր ալ խիստ քիչ անգամ կը կարդայ եղեր . և երբ մէկ օրագրին մէջ Վրժոնի պատմութիւնը կարդացեր է, որ ասորիւն մէջ թագաւորին վրայ հրացան պարպեց և բռնուեցաւ, դէշ անականներ տալով Վրժոնի ըսեր է . Բնչպէս մարդու ձեռք առաջ կ'երթայ թագաւոր մը սպաննելու :

ԱՆԳՂԻԱ : Դուրսէն Անգղիա ցորեն և ուրիշ հնտեղէններ մանելու աղատութիւնը անգղիացուոց շատ մեծ ուրախութեան պատճառով տեղաւ . և տեղ տեղ խորհրդաւոր գործարարներ անկելով և հասարակաց սօներ կատարելով ամէն մարդ իրեն արտին խնկաւ գուժութիւնը կը յայտնէր : Թնդանութիւնը կը նետէին . քաղաքին մեծամեծ զանգակները կը դարնէին . մահաւանդ Կարօքորդ, Օլարն — Կիլ, Ռօչտալ, Վիտլէզըն, Ալապը և Պարպէլ քաղաքները : Աչքօն Բնդէրհայնէս քաղաքը գործակներ շինեցին . վրանին խոշոր գրով գրեցին, ապա ստեփանոսի մը կամօրէն աշխարհի . և այս գործակը բարձր քաղաքին մէջ պարտուցուցին : Այլ ստիպել մը իրեն խանութիւն առաջը գործակ մը անկեր և վրան գրէր էր . Բնախմբաւ երջըլ այս քիչ չի կնար ստիպել : Ռուրէ տեղ մըն ալ մէկ փնտաւոր գերեզման մը ձեւացուցեր . և վրան գրէր էին . Բնախմբաւ Կիլարն Բնախմբաւ . անոնք մնաց : Գրեթէ ամէն քաղաքի մէջ ասանկ ուրախութեան նշաններ յրջուցին . առաւելագոյն բանուար մարդիկը : Քաւնի մը գործարարներու տեղերը ալ իրենց բանուարներուն խնջոյք (զնաֆէթ) ըլլին :

ՄԱԼԹԱ : Այս կողմին նաւահանգստին ու քաւասնորեայ արգելանցին (քաւանդիւնին) մէջ տեղեկաւ ապառաժ քարը պիտի կտորեն վերջնեն . որով Սանդ — Կլմօ բերդը մէկ զատ առանձին շինուածք մը կ'ըլլայ . և ետքը այս բերդը կողմին հետ շարժական կամուրջով մը պիտի միացնեն . որ դիշերները կամուրջը կը վերնայ, և կողմէն բերդը չէր թրջիր : Արդիւն ամբողջութեամբը երկրորդեւ վրայ են . և երբ որ յիշեալ ապառաժն ալ վառօթով նետելով վերջնեն նէ կողմն բարձրովն անառիկ կ'ըլլայ : Այլ քաղաքը ջուր բերելու համար շինուած երկաթ խողովակները շատ առաջ դրացած են . և այս խողովակներուն մէկ ծայրը Սանդ — Կլմօ բերդին ստանիճներուն մէջն է : 4000 հոգի սրղմելու չափ բաւական տեղ պիտի ըլլայ հոն . անանկ որ թէ որ պէտք ըլլայ նէ թէ անգղիացի և թէ օտարական մարդիկ կարող պիտի ըլլան այն տեղը իրենց սարհալու խողովակը գրտնելու : Գետնի տակէ ալ ճամբայ պիտի շինուի պէտք եղած պաշարները բերդը կրելու համար . և կողմին մէջի մարդիկն ալ երբոր հարկը ստիպէ նէ, այն ճամբալը կըրկեն դուրս ելլելու կարող պիտի ըլլան :

ՊԱՏԵ : Գերմանիայի դաշնակից արքայ գրուութիւններուն մէջն է : Այս տեղը կառավարութեան երեսփոխաններուն (տեղիւրդէներուն) ամենայն հիմուն այն աղանգաւորաց վրայք կը պարսպի որ Ռօնկի կամ Ռօնձ անուն քահանային հետեւեցան . և իրենց ժողովմանը գերմանական կառուցի կամ ընդհանուր կիւրքի անուն գրին : Ասոց բանին վրայք այս ատենան եղած առաջարկութիւնները ասոնք են :

1. Ռօնկիին հետեւողներուն ներքէ որ վերենք գերմանական կառուցի անուանեն . որովհետեւ ասոնց ասանկ անուն ունենալը մարդու վրաս չունի . և այս անունն իրենք ընտրեն են :
2. Ժողովութեան իրաւունք ունենանին ճանցրով :
3. Ճառ խօսելու և քարոզելու համար ուրիշ կըրօնական ընկերութիւններուն արքունի անասհման աղատութիւնը ասոնց ալ ստրուի :
4. Իրաւունք արքունի անոնց, որ իրենց մասնաւոր կրօնական արարողութեանը համեմատ պաշտաման եղանակ մըն ալ իրենց յատկացուներու վրայք խորհելու կարող ըլլան :
5. Մարդ թող դէմ չի կենայ, երբ որ իրենց ժողովարան շինելու համար իրենց ուղածին պէս տեղ ծախու առնել կամը ընեն . և երբ որ իրենց եկեղեցական կանոնին համեմատ իրենց կրօնքէն դուրս եղած մարդիկը իրենց ժողովարանը ընդունելու ըլլան :
6. Իրաւունք ունենան ուրիշ կրօնքէ եղողներուն ալ իրենց կրօնքը սորվեցնելու . ուրիշ կրօնքներու վարդապետութեանց դէմ ալ գրելու . բայց միշտ օրէնքին պատու իրած սահմաններէն դուրս չէրթալ :
7. Տեղ տեղ սրբատող քարոզչներուն և անոնց քարոզութեանը դէմ անանկ օրէնք մը չի գրուի, որ ուրիշ կրօնքներու պաշտօնեայներու համար անանկ օրէնք գրուած չէ :
8. Պատէի մեծ գրութեան երկիրները գտնուող եկեղեցիներուն վրայք եղած օրէնքներուն նորագուծութիւն մը ըլլալի . բայց մինչեւ որ ասիկայ ըլլայ նէ այլ և այլ կրօնից հետեւողներուն վիճակին համար բռնալիլու կարգը կառավարութեան խորհրդաւոր նախարարներուն գրած կանոններէն աւելի նը պատուար ըլլալու է :
9. Գերմանական կառուցի կիւրքոց անգամները հաւասարակց պաշտօններուն ամենուն ալ ստանլին . և յայտնի կերպով ամէն մարդու իմացում տրուի որ հաւատքի և կրօնքի մէջ եղած փոփոխութիւններու պատճառաւ մէկ մարդու մը ունեցած քաղաքական իրաւունքն ալ չի փոխլի :
10. Այն ալ ճանցրովի որ ասանկները մէկ ուրիշ եկեղեցուց անգամ ըլլալովին իրենց քաղաքացիութեան իրաւունքնին չեն կորսնցնեն . ուստի քաղաքական պաշտօնի մարդ ընտրողներուն կարգն ալ կրնան անցնիլ, և իրենց մէջէն ալ ասանկ պաշտօններու գնելու համար մարդ կրնայ ընտրուիլ, ինչպէս որ կառավարութեան անուններուն 47 յօդուածին մէջ, և պաշտօնատարաց ընտրութեան կանոններուն 65 յօդուածին մէջ գրուած է :

Արիկայ պատմող օրագիրը կ'ընէ թէ, « Կերեւի որ այս առաջարկութիւններու պատճառաւ շատ վեճ պիտի ըլլայ » : Քանի թէպէտ Ալբուրայի ամէն երկիր կրօնից աղատութիւն կայ, բայց մէկ երկիր մը այնպէս մէկ կրօնք մը երեւան ելլայ որ առաջ չի կար, մէկէն ՚ի մէկ այն կրօնքը այն աղատութիւնը չի կրնար վայելել :

ԲՐՈՒՍԻԱ : Այս տեղութիւնն Անգղիայի հետ մէկ նար դաշնակցութիւն մը ըրաւ . որով իրարու խօսք կուտան, որ մէկին հրատարակած թէ գիրքը և թէ արուեստի վերաբերեալ գործերը մէկալը չի

չինէ : Քանի հնարուած տեղը սուղ ելլելով սուղ կը ծախլի, որովհետեւ շինողքէն զատ հնարողին ծախքն ալ մէջէն պիտի ելլէ . ուրիշ տեղ անոր նը մանր շինուի նէ հնարողի ծախք պէտք չըլլալով աւժան կ'ըլլէ . և ասիկայ մեծ անիրաւութե պատճառ կ'ըլլայ, և բան հնարող մարդոց ալ շահը կորսնցնելով ձեռքերնին կը կարուի . հասարակութիւնը շատ օգտակար բաներէ ետ կը մնան : Այս դաշնակցութեան մէջ անանկ խօսք կը արուի որ թէ գիրք մը շարադրող կամ թարգմանող, թէ բանաստեղծ, և թէ ինչ և ինչ հեղինակ, իրեն շինած գիրքը որ տեղ տրուի նէ իրեն հեղինակութեան իրաւունքը այն սպառիչէն առնէ, ինչպէս որ իր երկրին տը պագրիչէն կ'առնէր : Այս ասոր վրայ ասանկ գիրքեր և մեքենայով կամ քարի վրայ տրուրած պատկերներ կամ գործընթաց մէկ գաւառէ և թագաւորուէ մէկ կայք անցած տունը տալու մարքն ալ թեթեւցուցին . որով նորանոր բան հնարութեան և գիւրաւ ծախլութեան ճամբա բացուեցաւ : Այս դաշնակցութեան գործադրութիւնը առաջիկայ սեպտեմբերի մէկէն պիտի սկսի . երկու կողմէն ալ իշխաւ նուժիւն պիտի ունենան այս պայմաններու վերջը նշելու . միայն այս դաշնակցութեան վրայ ամիս առաջին խնայում տրուի : Իայց հինգ տարի շարունակ այս դաշնակցութեան տեւէ նէ անկէջ ետքը այս իշխանութիւնն ալ պիտի վերնայ . երկու կողմն ալ կարող պիտի չըլլան պայմանը ալիլու :

ԻԴԱԼԻԱ : Հոսմայու սրբազան Պատին քաղաքական իշխանութեանը տակը գտնուած երկիրներէն մէկ քոնին, մասնաւոր Ռօմանու գաւառը, սպասամբներ ելած էին, որ քահանայապետական կառավարութեանէ գոհ չէին : Ասիկայ առաջ հանգուցեալ Վրիգոր Ժ. քահանայապետը ասոնց ալ պատմութիւնը զուգրէ և խոստովարարաց գըրախ եղողներէն քանի մը հոգի բանուր գրեր էր : Այս փախճանած օրերը նորէն մէկ սպասամբութե շարժում մը եղաւ հոն . և կառավարութեանը հարկ եղաւ նորէն խոհեմութեամբ խոստութեան բանեցընել : Քանի որ հիմնական սրբազան Պատը Պիտո . այս իշխանութեան հասաւ նէ յանցաւորները կը վախնային որ իրենց արժանաւոր պատիժը կը գտնեն, բայց սրբազան Պատն ալ կը խորհէր որ ընդհանրապէս ամենուն մէկէն յանցանքը ներէ . գիտնալով որ անուշութեամբ աւելի կը շահլի հասարակութիւնը, բանթէ խոստութեամբ : Այս թէպէտ մէկ քանի անգամ կարգինալաց ժողովքին մէջ առաջարկեց, բայց կարգինալները ամէնքը միաբան հաւճութեան շտապուած համար ուշացաւ . վերջագոյն յուլիսի 18 ին սրբազան Պատը անոնց ամենուն ընդհանուր թողութեան թուրքը հրատարակեց և Հոսմայ քաղաքին պատերը փակցնելու տուաւ . որուն մէջ հետեւեալ վեց յօդուածները գրուած էին :

1. Քաղաքական յանցանքի համար պատժող տեղ գըրված յանցաւորներուն ասիկայ ետքը քաղաք պատկերին կը շնորհուի և թող կը արուի . բայց աւանք ալ իրենց պատուոյն վրայ խօսք տալու են որ այս գթութիւնն գէշ չի բանեցընեն . ամէն կերպով հաւատարիմ հպատակ եղողներուն պարտակաւ նուժիւնը կատարեն :
2. Այն յանցանքի համար տեղութեան սահմանէ դուրս արարվածներն ալ այս թուրքը հրատարակուելէն մինչեւ մէկ տարի կարող պիտի ըլլան իրենց երկիրը գաւառաւ . բայց առաջիկայ վերջ գըրեալ խոստումները իրենց գրով պիտի խրոկեն իրենց երկրին կառավարին կամ կուսակալին . և իրենց երկիրը գաւառաւ փախարկելին պիտի խնայնեն :
3. Տեղութեան գէմ ապստամբներուն համար քաղաքական իշխանութեան հանելու մարդոց կարգէն դուրս ձգվածներուն ալ կը ներքէ որ ասիկայ ետքը նոյն խոստումները ընեն նէ իշխանութեան հասնելու կարող ըլլան : Այս որն որ իշխանութիւնը ՚ի գործ դնելը արգելուած է նէ այն արգելքն ալ անկէջ կը վերջնեն մը :
4. Այն դատարան ալ որ քաղաքական յանցանց վրայք ըլլալու սկըած են և տակաւին լրմնացած չեն, հրաման կուտամք որ նը հասած են նէ հոն մնան . ասիկայ ետքը անոնց խօսքը չըլլայ . բայց թէ երբ որ իրենց յանցաւոր բընըրկող իրեն անմեղ ըլլալը հասկըցնելու համար Քատին շարունակուիլ ուղէնէ այն դատը շարունակուի . մէկայնքը իրեն անարար տեղերնին խրոկուին :
5. Այս բաններն այն եկեղեցականներուն կամ զինուորական ստորճանի մեծերուն կամ կառավարութեան գործակալներուն համար չեն, որ կամ գատարարուած են, կամ փախտական, կամ տակաւին գատերնին կը տեսնուին : Այնց ամէն մէկուն ըլլալը որոշելու մեզի կը յատկացնեն մը :
6. Քաղաքական յանցանքներու համար քըլվածները կամ փախածները թէ որ ասիկայ զատ ուրիշ յանցանքներ ունին նէ անոնց միայն քաղաքական

1 Անխմբաւ Կիլարն Բնախմբաւ անունը այն է որ մէկ մարդ մը մէկ տեսակ մը ինչք ամէն ալ ինքը ծախու կ'առնէ, և ետքը իր ուղած գնովը կը ծախէ : Տարիներէ կըրուի եւսի :

յանցանքը ներեալ է . մէկալ յանցանքներուն հաւանք կ'ուզեմք որ արդարութիւնը չ'ազդէրը :

Այս ընդհանուր ներուժը քաղաքացիներուն սրտին անհամեմատ ուրախութիւն մը պատճառեց . որ արդէն նորընտիր սրբազանին վրան սէր ունեին . ուստի այն իրիկունը իրենք իրենց ուրախութենէ շարժեալ քաղաքին ամէն թաղերը և ամէն տունը ըր ճրագներով զարգարեցին շատ փառաւոր կերպով . և խումբ խումբ կուրիինալ սարատին առաջը գալով բարձրաձայն կորհնէին սրբազանը որ հոն էր . այն ալ աստի աստի պատուհանը կ'երէր . և խաչա կրէքով անոնք կորհնէր :

Հասարակաց ուրախութեան մէկ պատճառն ալ այն էր՝ որ այս սրբազանը շագկառք քաղցրներու համար հոռոտեան իշխանութեան երկիրը երկաթ ճամբայ շինելու թաղարարութիւն ըրեր էր . որ ասոր նորոգողը չէր ըրած . անոր համար իբրևայի ամէն կողմը երկաթ ճամբայ կար՝ հոռոտեան երկիրը չկար . և ասոր օրը հոն ալ պիտի ըլլայ : Այս ուրախութիւն երկրորդն ալ այս պատճառ եղաւ . ուստի վաղ Եփեղեմեան շինարարները սրբազան Պապին կարգինու լուծեան ատեննայն անունին գիրերուն տեղը փոխելով շինեց . — Արիւնի Վարիա Վաստի Ֆեռուսէրի Վրայի Նոսի . Արիւնի Վարիա Վաստի Ֆեռուսէրի . սա Յովհաննէս Վարիա Վաստի Ֆեռուսէրի . հաճելի անուանք . հաշտութիւն և երկաթ թի ճանարար : — Այս խօսքս թուղթերու վրայ տպուցուաւ . հասարակութեան բաժնուցաւ . որ սրբազանը անցած ատենը անոր կառքին մէջը կը ձգէին :

ՍՊԱՆՆԱ : Վեհափառ թագուհին յատուկ հրապարակով դաւառական զօրաց խումբերը վերցուց . Այս այն գնդապետները և զինուորները որ գաւառական զօրաց խումբերը կը բաղկացնեն . կարգաւորեալ հետեւակ զօրքերուն գունդերուն մէջ պիտի մընան : Այս ասոր վրայ նոր կարգադրութիւն մը ըլլալէն ետքը՝ ասանց ցուցակը սրահեալի զօրաց համար պիտի ծառայէ : Այս կարգադրութեան թագաւորական գանձուն տարեկան շահ կ'ըլլայ 60,000,000 ուսալ :

— Այնքալ տարիները Սպանիա խռովութիւն հաւնող մարդիկ Ռօթուկայի երկիրը փախան . նորէն Սպանիա անյնեղուն ճարը կը փնտրեն խռովութիւն սերմանելու համար : Իրիարդ և Ռուսիան տեղիս և ասանց կուսակիցներէն 400 հոգի հրահալով սօսա կը գտնուին . և դադարէն ընկերութիւններու կամ Ֆրանսիականներու և Ռօթուկայի ապստամբներու հետ հաղորդակցութիւն ունին : Սպանիայի ի կողմնա նստող դեպքանք տերութեանը առաջարկեց որ ասանք ի կողմնայն գուրս հանեն . և ուրիշ տեղ ցըցնեն :

ԲՕՐԹՈՒԿԱԼ : Սպանիայի Վարիա քաղաքին օրագիրներուն տուած լուրերը շատ աղէկ չեն հասկցըներ Տոն Վիկուէլի կուսակիցներուն ուժը և սրտաւթիւնը : Վրայն այսքանս կ'ըսեն որ ազատ տամբութիւնը օրէ օր երկնաւոր լուսն է . և Վրայն — Օս — Վոնդէս գաւառին Շալէս ըստեւ բերքը աւանց ձեռքը անյնեղուն վրայնէն մէջ է . որովհետեւ սրահայան զօրքը քիչ են : Այս քանքս հասարակ կոյ խաղաղութիւնը չի վրայնէրու համար՝ կտրել ցլայն ընդհանուր զօրացութեան թուղթ մը հրատարակեց . որով ասանց վրայ խօսելով խռովութիւն սերմանելու զօրքներուն աստիկ պատիժ կը խառնանայ :

— Ի կողմնա քաղաքը այն վիճակը հասած է՝ որ աւմէն կիրակի և տոն օրերը հասարակաց մէջ մէկ խռովութիւն մը . մէկ կուրի մը . մէկ գեշտութիւն մը կ'ըլլան : Օրօրս ալ պատուէր եղած է որ ասանկ կը ուրիշներու մէջ չի մտնեն . միայն հեռուէն դիտող ըլլան : Այս պատճառաւ համար՝ սորքը մարդիկ արեւմտեան օրէն օրը պատուէր եղաւ որ թափոր չըլլայ . քանզի կառավարութիւնը զօրքն ալ կը վախանայ կոր՝ հասարակութեանն ալ : Այս ատեններս՝ հայրենասէր եմք ըսող քանի մը մարդիկ Սանդարեմէն եկան ի կողմնա գտնուող իրենց նմաններուն հետ միացան . ըսկըսան փողոցները պարտուիլ . շատ տըներու ապակիները կտրտեցին . և քաղաքային զօրքերուն բռնադատեցին որ սրտան . կեցի՛ ալ քաղաքին պահապան զօրքն : Իսկ անանկ համը փախուցուց որ Ռեփուրտիս օրագիրը անգամ . որ ասանկներուն տերութիւն կ'ընեն . ասանք պահապարակելու սկսաւ :

Կրտավարութիւնը՝ աղջային պահապան զօրաց ի կողմնային զօրացութեան խումբը տուաւ Պ . Սասա Պանտիկոյին : Այս զօրքը պիտի ըլլան 8,000 հոգի հետեւակ . և շատ մըն ալ ձիաւոր : Բարդ թագաւորութեան երկիրներուն մէջ սրահայան զօրաց համարները պիտի ըլլայ 70,000 :

Այս օրովհետեւ Ռօթուկայի երկիրը բուն այն թագաւորութեան փոքրամասնէն (զարգիւնեէն) ելած ըստակը քիչ ըլլալով առուտուրը կապուածի պէս է . ուստի Ռօթուկայի վեհափառ թագուհին յատուկ վճիռ հանեց որ համարձակ առուտուր սրբութիւն օտար տերութեանց ստակները . ինչպէս են Սպանիայի և Վեքսիլիայի փոքր ըստեւ արծաթ դրամները . Ֆրանսիայի հինգ ֆրանկայի արծաթ դրամը . Սպանիայի տուպոն սակին և ինկիլիկ սուվրէն սակին : Այս ասանկ ընտրուած մէկ պատճառն ալ այն էր՝ որ ինկիլիկ սուվրէն մէկ միլիօն ըրա սրահուն (110,000,000 դրահուն) փոխ ստակ պիտի տանէր :

ՇՈՒԿՏ : Շուկայի արքայազուն իշխանը՝ որ Պեռնուսուէրի և Վոնդէսի Պոստանի իշխանին թուան է . և ուստի կոյսեր փեկայ ի օրագրեանցի գրքին քըրքը տըն . պիտի կարգուի . Բրուսիայի արքայազուն իշխան Շալէն Վարիա Վաստի աղջիկը ստակներով : Ասանց առաջին անգամ իրար տեսնելին պիտի ըլլայ Ռօթուկայի գաւառին կոյսը Ռուսիայի կողմէն . որ Բրուսիայի և Շուկայի թագաւորներն ալ հոն պիտի գտնուին : Շուկայի արքայազուն իշխանը ծնած է 1826 մայիս 13ին . և Վարիա Վաստի իշխանուհին ծնած է 1829ին մայիս 1ին :

Տըրք մը և աղջիկ մը որ իրար պիտի առնեն . առաջիկայ իրար տեսնելին Վարիայի քրիստոնէաց աղբերը հարկ սեպելով՝ ոմանք այս բանին համար յատուկ ժամանակ և տեղ և հանդէսի պատարասութիւններ կ'ընեն : Ասոր տեղը կը բընեն մեր մէջը նշանաւոր հանդէսը : Բայց իրար չի տեսնելով միայն ուրիշ վիշտութեամբ արուած հաճութեանը հետեւած հարսնիկներէն դէշ հետեւութիւններ կ'ընեն . որ քրիստոնէական սրտը անքակտելի ըլլալով՝ այս հետեւանքներս ալ անդարմանելի են : Այս պիտի այս բանին վրայ այսքան համաձայն խօսիլը բաւական է :

ԲԱՓՐԱՍՏԱՆ : Այս գաւառին վայրի բնակիչները շատ բարձրութեամբ սահմանադրուինները սրբապետներն կը շարունակեն . և ինչ որ կըրնան նէ՛ կը յարկաւորեն : Երբ կը տեսնեն որ անգղիացի զօրքեր իրենց վրայ կուգան կոր . շատ մը կը փախնին . ոմանք լեռները կ'ընեն . ոմանք խորունկ ձորերը կը պահպանեն . անգղիացեաց հետ յայտնի պատերազմութեան շատ կ'ընդունան : Բաւական կը սեպեն անոնց անյնեղուն ճամբաներուն վրան սրահալը . զարնել . ինչքերնին յարկաւորեն . և ասանկով անոնք յոգնեցընելը . քանզի իրենք ալ գիտեն որ ուրիշ կերպ չեն կրնար գըլուս ելլել :

Անգղիացեաց զօրքերը օրինաւոր կերպով մը յաղթութեամբ չունին . մանաւանդ թէ՛ քանի որ քաջբաւ ասանցը ասանց դէմ յայտնի պատերազմելու կը համարձակին . միշտ անգղիացիները յաղթող կ'ըլլան . այսու ամենայնիւ մեծ ներուժեան մէջ են . իրենց բանակին չեն կրնար դառնալ . և հոն ալ հանգիստ չունին . մէկ մը մէկ գիտնէ մէկ մը մէկալ զինէն քաջբաւասանցեաց ասանց վրայ յարձակիլը . քանի մը մարդ զարնել սպանելը կամ վիրաւորելը . և ձեռքներն անցած բաները առնել փախչող պակաս չէ : Այս ատեններու և ապառաժ քորերու ետի կը պահպան . կըթեալ զօրաց կանանաւոր կերպով հրացան (թիւֆէն) գործածելը ասանց դէմ խեղ չընեն :

Այս պարագայներուն մէջ գըլուս բարեշուսայի կուսակալը Սրբ Վայրամոր նոր զօրք գըրելու հրաման ըրաւ այն տեղացիներէն . որ հին զօրքերուն օգնական ըլլան : Բայց դէշն այն է որ . սահմանադրուինները ըման պահպանելու մարդ չի կայ . և որ տեղն որ առանց սրահայանութեան մնայ՝ շուտ մը քաջբաւ ասանցը հոն կը հասնին . մարդ դըրնեն նէ կ'ըսպանեն . և գտած անասուններն կը քըշեն հետեւներն . իրենց լեռները կը տանին :

Սոս ժամանակներս քաջբաւասանցիները անանկ վարպետութիւն բանեցուցին որ ճամբաները գոցեցին . կուսակալը չի կրնար իր վերջապահ զօրացը . և բանակին աջակողմեան թեւին հետ հաղորդութիւն ունենալ . որով ամէնքը մէկէն ընդհանուր յարձակում մը և շարժում մը ընելին անհնար պէս եղած է : Բաժիր աղբէն Բաթօ զօրացութեան որ առաջ անգղիացեաց կուսակից էր . իր ամբողջ ցեղին հետ մէկ տեղ ապստամբներուն կողմը անցաւ :

ՈՎԿԻԱՆԻԱ : Վահինա կղզիին բնակիչները՝ Վարկայի թշնամիներուն դրդելով՝ մէկ ամբերկացի նաւու առաջնորդ (բիւրօ) մը սպանեցին . որ գաղղիացեաց նաւերուն մէջ կը ծառայէր : Աղբիցիներուն վրան գաղղիացիները նաւերով զօրք խրկեցին . բայց չի յաջողեցաւ : Վահինա կղզին՝ գաղղիացիներուն յաղթութեան և աւրուելուն մէկ ասպարէզ մը եղաւ : Այս կղզին՝ Վարիի կղզին արեւմտեան

կողմն է . անկէց քսան փարսախի մը շտի հեռու . և այն կողմերը ճամբա ընողները պիտի առաջ այս կղզին կը տեսնեն : Շատ բարձրամարդ չէ . բայց անկէց 12 կամ 15 քիլոմէթր հեռու ուրիշ կղզիներ կան . որ անոնք ալ իրարմէ այսքան հեռաւորութիւն ունին : Այս կղզիներուն ամենուն բնակիչները մէկէն գաղղիացեաց դէմ ելած ըլլալուն համար՝ գաղղիացեաց կողմէն քանի մը մարդ մեռնելէն ետքը հարկ եղաւ որ գաղղիացիները ետ քաշուին :

Այն կղզիցիները գիտաւորութիւն մըն ալ կը ցըցընեն Ռաբէյի կղզին դըրնելու և կրակ ձգելու . և թէ որ կրակ ձգելու ըլլան նէ՛ մարերը դժուար կ'ըլլայ . որովհետեւ աներուն վրայ կղզիները (քիւրէմիտի) տեղ չոր խոտ ծածկելու ստիպուի ունին :

Ասոնք ասանկ ըլլալով՝ այս կղզիներուն մէջ գըլուսող թէ՛ քաղաքական և թէ՛ պատերազմական զինուորները դժուար վիճակի մէջ են . կերակուրնին պակաս է . և ունեցած ուտելիքնին բոլոր խոտաւոր էր և աղած միս է . այն ալ Վարիայէն գալու է : Աղբիցի մէկ վաճառականի մը հետ սակարկութիւն (բաղադրել) ըրին . որ իրենց անասուն կենդանիներ բերէ կղզիներուն քաղաքներէն . բայց անհար եղաւ վաճառականին իր խօսքին վրայ կենալը . քանզի կղզիցիները երբ կ'իմանան որ իրենց ծախած կենդանիները գաղղիացի զօրացը ապուստ կ'ըլլայ՝ կը յամառին . մէկ կենդանի մը անգամ ծախելու յանձնուաւ չէն ըլլար : Այս քանս իմանալին ալ շատ դիւրին է :

Բարբէյի կղզին բնակիչները անգամ անանկ պահած են գաղղիացիներէն . որ գաղղիացիներուն հարկ եղած է իրենց կենացը ապահովութեանը համար ամէն գիշեր բացը պակսիլ քաղաքէ և գեղերէ գուրս : Այս վիճակի մարդ չի կրնար գիմանալ . ուստի հոն գտնուող ամէն գաղղիացիները . և Պ . Պրիւսա կուսակալը անգամ կը խորհին այս երկիրներս ձգել և Վարկայ գառնալ :

— Անգղիական Վայմի օրագիրը՝ սկիսնիսայի կըրկներուն մէջ գաղղիացեաց բանը ձախտող երթալը պատմելէն ետքը հետեւեալ տեղեկութիւններս կուտայ : Այս լուրերս բերող գաղղիական նաւը ճամբայ ելելու ատենը՝ մեծ կակ խումբ մը զօրք Վարիի կղզին ճամբայ ելեր այն մէկալ կղզիցիներէն վրէժ առնելու համար . և այս անգամին յաջողութիւններն յայտնի է . որովհետեւ Պ . Պրիւսային զօրացը օգնուի հասան 250 հոգի նոր զինուորներ :

Բամբէ թագուհին ալ որ այս կղզիներուն տեսնել էր . և ժամանակէ մը ՚ի վեր տերութեանն զըր կուած է . անգղիացեաց Վիկտորիա պարտող Վաւա տորմիլին ծովապետ Սրբ Ղօն Վեյմուրին խրատը մտիկ ընելով՝ կերեւի որ վերջապէս գաղղիացեաց տերութեան պիտի հնազանդի : Այնից ասանկ ընելու ըլլայ նէ՛ գաղղիացեաց կառավարութիւնն ալ բաւական եկամուտ մը կը կապէ . որ կարող ըլլայ առանձնանալու՝ և իր պատուոյն և աստիճանին համեմատ հանգիստ կեանք վարելու : Այնքալ տարուան օրագիրները կը պատմեն ինչ որ յիշեալ Բամբէ թագուհին Վեթմիտայ քաղաքներուն խաբկելով կարծեց որ թէ որ գաղղիացիները ըստ ըստ անգղիացիները անոր օգնութիւն կ'ընեն : Հիմա անգղիացի ծովապետին խրատ առնելը որ գաղղիացեաց հնազանդի . այն կողմերը հանգստեցընելու շատ մեծ օգուտ կ'ընէ :

ՄԵՐՍԻՐՕ : Այս տեղի հասարակապետութեան մէջ շատ մեծ խռովութիւն կայ . և կերեւի որ Սանդաւա Վինա զօրացութեան որ ատեն մը այս հասարակապետութեան նախագահ էր և Վարիային . նորէն պիտի կանչեն : Վանի մը երեւելի քաղաքներ . և յայտնապէս Նեմիլիք և Վարիայ քաղաքներ յիշեալ զօրացութիւն ետ կանչուիլը . և դաշնակցական կառավարութեան մը հաստատուիլը կ'ընեն . թեպէտ այս երկուքին մէկ տեղ չի կրնալ ըլլալը յայտնի է :

Բարետես զօրացութեան կ'ուզէ քաղաքին սրահայան զօրքը հետն առնել . որ 10,000 հոգի կ'ընեն . և ամբերկացիներուն հետ նորէն մէկ պատերազմ մը ընել :

Վեքսիլիայի մէջ մէկ ուրիշ կողմ մըն ալ ելած է . որ Սանդաւա Վինան չէն ուզէր . Պուստամենդէ զօրացութեան կ'ուզէն : Այս բարետեսի նոր ժողոված առեւանին անդամներուն կէսը մէկ տեղ եկած . և Պուստամենդէն հասարակապետութեան նախագահ ընտրած ըլլալին անգղիական Վայմի ըստեւ օրագիրը կը պատմէ :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Հիւսիսային Վերիլիայի Ռօնքըրթ քաղաքի նահանգին կառավարութեան ատենը նոր օրէնք մը դրաւ որ . սկստ երեքտարեան հեռագրութեան գործը թեւեւ թեւեւ կամ ցիցեղուն դալի նէ ավելու գիտաւորութեամբ . վեց ամիս բանտը դրով . 100 բիստրա (1350 դրահուն չափ) տուաւ քանք վճարէ :

ԱՊՐԵՆՅԱՆ

Վարդիական օրագրի մը մէջ կը կարգաւոր...

« Հասարակաց ուսման վերակարգում նախարարին մէջ գրութեան վրայ գաղղիացուց թագաւորին տուած մէկ հրամանագիրը... »

« Իսրայիլի մահանուտները երեւելի և աղնուական գերգաւթանքը գրեթէ կէս դարէ ՚ի վեր սոցիալիստական հանգուցեալ մեծահամբաւ առաքինի մահանուտի Վերահամ Վերադարձի մինչեւ այսօր... »

ՕՐԱՆՆՈՒՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մշակման Լ: քաղաքին կողմերը Շերամ (իսկէի պէճճէի) սնուցանողները այս տարի շատ մնատ քաղցեցին: Վստայեւ երեւեցաւ որ ամէն շերամնոցներուն մէջ մէկ տարախոտիկ հիւանդութիւն մը տարած է շերամներուն վրայ... »

Վերահամ: Սըրբէ քաղաքը մայիս ամսոյ մէջ եղած տոնախմբաւ շատ աղէկ և յաջող դնաց: Հազար կամ հազար երկու հարիւր ջուրիս եղն ծախ վեցաւ... »

Վարդիական: Իսրայիլի օրագրոյ մէջը գրուած է որ Լճուտա քաղաքը քանի մը երեւելի և յարգի մարդիկ ընկերութիւն մը բացեր են 7000 լիրա սեւեռին (770,000 զուռուշ) փողովը... »

Վարդիական օրագիր մը կը պատմէ. « Նշուած մանր տղայք մէկը տասն և մէկը տասն և երկու տարուան յունիս 23ին մէկ նաւակի մը մէջ մը տան, որ լաթ լուսայող կնիկ մարդիկ Սէն գետին մէկ եղբը կապած էին: Քանի մը բողբեք նաւակը ինքնիրեն քակուեցաւ... »

Թացքով դէպ ՚ի վար երթալ: Տղայքը յուսալով որ առաջ երթան նէ նաւակ մը կրնան գտնել, և սնիկ կայ բռնելով իրենց նաւակը կայնեցընելով, ձայն չի հանելով կ'երթային... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

լուն այս նաւահանգիստները ծախքը ծանրացաւ: Մարտիկացիները եկած շոգենաւը անանկ իմացուց որ այս տարի Ներսիսյանը կողմերն ալ առատ ցորեն ըլլալուն Ներսիսյանը կը խորհն որ միջերկրական ծռիկ իրենց ցորեն խաւրին: Բայց սրովհետեւ շատ մարդ հոս նաւ բռնեց ցորեն բեռցունելու համար հարկաւ աննը պիտի բեռցունեն, անոր համար անցեալ շաբթուան նշանակած գիններնիս քիչ մըն ալ կը գինանան:

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

Վստայեւ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ: Վստայեւ քաղաքը շատ լաւ կը զարգանայ... »

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՊՕԼԻՍ 10 ՕԳՈՍՏՈՍ

Վարդի, ցորենի, եգիպտացորենի, հաճարի վրայով ոչ միայն հոս այլև Օտեսա և Թուրքի երկայնութեանը գանուած քաղաքներուն ամենուն մէջ ըն ալ մեծ առուտուրներ եղաւ և նաւ չգտնուե...

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉԻ ԼՐԱԳՐԻՍ

Յով. Պր. Տէր կրդ. Չամբր: Սիբիւ: Աշխիւ:

Ի Պրակի նոր խան.

ԿՈՍՏԱՆԿՆԻ ԳՆՈՒՊՕԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՈՒՀԱՆՆՈՒ ՄԻԻԿԵՆՏԻՍԵԱՆ